

УДК 338.242

Пугачов В. М., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва та міжнародної інтеграції

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

e-mail: avtor05@ukr.net

ОЦІНКИ ФЕРМЕРІВ ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Фермери висловлюють бажання жити в мирній, розвиненій, справедливій, екологічно чистій країні та хочуть залишити її своїм дітям та онукам. Більшість з них відзначили, що чули або читали про загальний світовий тренд щодо сталого розвитку, в перспективі готові впроваджувати підходи сталого розвитку. Проте наразі не мають достатньої інформації щодо цього. Їх розуміння сталого розвитку фокусується на необхідності збереження природи, проте не мають знань, яким чином це забезпечувати. Наразі вони зосереджені на економічних питаннях виживання свого господарства і своєї родини. Більшість фермерів прагнуть стабілізувати показники діяльності господарства на поточному їх рівні. Для цього вони змушені скорочувати основний і допоміжний персонал ферми, зменшувати обсяги виробництва, шукати партнерів і кооперуватися.

Понад чверть фермерських господарств з оптимізмом дивляться у майбутнє і планують розширяти сфери діяльності, збільшувати площі посівів, шукають нові ринки збуту тощо. Окремі фермери повідомили про згортання своєї діяльності, та / або вони консервують свої активи, щоб уникнути збитків. Фермери мають борги з виплати заробітної плати, закупівлі добрив і засобів захисту рослин, транспорту тощо. Така картина спостерігається в усіх регіонах країни, особливо центральних. Важливою проблемою продовження діяльності є наявність на полях

мін, ракет і снарядів, які не розірвалися. Внаслідок цього є випадки підризу техніки на полях, травмування і загибелі фермерів.

Оцінюючи довгострокову перспективу, більшість фермерів планують розвивати своє господарство, збільшувати обсяги виробництва продукції та підвищувати її якість, вийти на нові ринки збуту, знайти партнерів в ЄС для свого експорту. Для цього вони потребують консультаційної та фінансової допомоги. Фермери висловлюють готовність співпрацювати з колегами, іншими підприємствами, готові ділитись досвідом щодо виробництва, переробки і збуту продукції, включаючи її експорт, ноу-хау, готові до змін і навчання, у т.ч. щодо впровадження підходів сталого розвитку, знання європейських практик, іноземних мов тощо.

В плані допомоги в їх діяльності фермери відзначили потребу запровадження державної програми гарантування воєнних ризиків за принципом страхування та надання доступу страховим компаніям до перестрахування для формування якісних пакетів із воєнними ризиками, прозорих та ефективних механізмів для відшкодування збитків громадянам та бізнесу за втрачене майно, удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність, чітке розмежування вимушеного підприємництва на окупованих територіях та пособицтва державі-агресору, продовження на кілька років безмитного режиму з ЄС та можливості без квот експортувати продукцію.

УДК 631.62

Ратошнюк В. І., доктор с.-г. наук, с. н. с., завідувач відділу землеробства, рослинництва, первинного та елітного насінництва**Ратошнюк В. В.**

Інститут сільського господарства Полісся НААН

e-mail: viktor.ratoshnyuk@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ ТА ВОДОРЕГУЛЮВАННЯ НА ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОМУ ҐРУНТІ

Поступова зміна клімату в Україні вплинула на ареал вирощування теплолюбивих культур, що зміщується в зону стійкого вологозабезпечення, а саме, спостерігається плавний перехід з традиційних зон вирощування у північні. Вирощування кукурудзи, сої, соняшнику на осушуваних ґрунтах в поліській зоні набуває поширення без глибокого наукового обґрунтування і є ризикованим з точки зору вимогливості до ґрунту, температурного режиму та вологозабезпечення. Наразі особливої актуальності набуває застосування сучасних адаптивних до умов регіону наукоємних технологічних схем з високим

ступенем інтенсифікації, головна особливість яких полягає в максимальній адаптації ринково орієнтованих культур до умов навколишнього середовища.

Пошук більш ефективного управління продуктивним потенціалом інтенсивних культур, яке мінімізує вплив на довкілля негативних чинників, а також визначення закономірностей формування у рослин механізму стійкості до стресів з урахуванням змін погодних умов за вирощування їх на осушуваних ґрунтах, нині визнано одним із найактуальніших напрямків досліджень.

Важливим також є розроблення теоретичних і практичних засад управління живленням рослин та їх продуктивним потенціалом.

У зв'язку з цим, необхідно вивчити потреби культур в макро- й мікроелементах, скорегувати норми їх витрат для забезпечення збалансованого мінерального живлення рослин і створення бездефіцитного балансу поживних речовин у ґрунтовому розчині. Дози добрив під ринково орієнтовані культури повинні бути визначені з урахуванням наявності їх у ґрунті, зважаючи на рівні їх вимивання в дренажні води, коефіцієнти використання із ґрунту внесених добрив на величину запланованого врожаю.

Експериментальні дослідження з даного пріоритетного напрямку дадуть можливість вдосконалити існуючі та розробити нові елементи технології вирощування сільськогосподарських

культур, зокрема систему удобрення, яка забезпечить формування стабільних урожаїв, сприятиме збереженню й відтворенню родючості осушуваного ґрунту.

Таким чином, наукові дослідження щодо проблеми вирощування високоінтенсивних зернових і технічних культур в зоні Полісся на низькородючих дерново-підзолистих ґрунтах залишаються надалі актуальними. Їх результати дадуть можливість впровадити в агропромислове виробництво прогресивні технології вирощування, стійкі до стресових факторів навколишнього середовища, що забезпечить формування високопродуктивних агроценозів в зоні Полісся та вплине на стабілізацію урожайності інтенсивних зернових і технічних культур за роками, а також сприятиме підвищенню ефективності використання осушуваних земель.

УДК 633.111«324»:631.527:631.559:581.15/292.485:477

Рисін А. Л., аспірант

Демидов О. А., доктор с.-г. наук, професор, член-кореспондент НААН України, директор

Вологдіна Г. Б., кандидат с.-г. наук, с. н. с. лабораторії селекції озимої пшениці

Гуменюк О. В., кандидат с.-г. наук, завідувач лабораторії селекції озимої пшениці

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

e-mail: galinavologdina27@gmail.com

МІНЛИВІСТЬ ПРОДУКТИВНОСТІ КОЛОСУ СОРТІВ І СЕЛЕКЦІЙНИХ ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Важливим напрямом у селекції сортів пшениці є збільшення врожайності за рахунок підвищення продуктивності колоса, що завжди було актуальним і вирішувалося селекціонерами різними шляхами. Одні пов'язують вирішення проблеми зі збільшенням кількості зерен, інші надають перевагу крупності зерна. Тому важливо з'ясувати особливості формування й прояву ознак, визначити вплив кожної з них на загальну продуктивність. Мета досліджень – вивчити особливості прояву та мінливості продуктивності колосу сортів та селекційних ліній пшениці озимої для їх залучення в селекційні програми в якості вихідного матеріалу в умовах Лісостепу України. Дослідження проводились у 2018/2019–2020/2021 рр. у лабораторії селекції озимої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України в селекційній сівоzmіні. Контрастні погодні умови впродовж вегетаційного періоду пшениці озимої відображали нестабільність кліматичних умов у зоні центрального Лісостепу України, що дало змогу одержати об'єктивні результати та виділити високопродуктивні генотипи пшениці озимої. Сівбу здійснювали за попередником соя в два строки (5 і 15 жовтня). Установлено, що максимальна реалізація по-

тенціалу рослин пшениці озимої за елементами продуктивності відбувалася за оптимальних умов вирощування. Виявлено, що варіювання ознак «озерненість головного колосу», «маса 1000 зерен» більш зумовлене погодними умовами року та сортовими особливостями, ніж строками сівби. Рівень мінливості був середнім – $C_v=12,1\div15,1\%$ і $C_v=9,2\div14,4\%$ відповідно. Незалежно від сортових особливостей довжина головного колосу мала незначну фенотипову мінливість ($C_v=6,0\pm7,8\%$) з розмахом варіації 1,6–2,5 см. Установлено, що формування ознаки обумовлено в більшій мірі строками сівби, метеорологічними умовами року та їх взаємодією. Визначено, що на формування кількості колосків у головному колосі, маси зерна з нього та з рослини більший вплив мали умови року вирощування, ніж генотип і строки сівби. Рівень мінливості ознак був різним – $5,4\div8,4\%$; $13,9\div18,8\%$ і $19,9\div36,4\%$ відповідно. Виділено генотипи, які під впливом лімітуючих факторів зовнішнього середовища мали найменшу мінливість за рівнем ознак продуктивності колосу в середньому по досліді: сорт 'МІП Ассоль' та селекційна лінія ЛЮТ 55198. Як цінний вихідний матеріал в умовах Лісостепу України, вони залучені в програми схрещувань.